

Felülemelkedve a napi politikán

Györgyi Kálmán

Az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjáért felelős miniszteri biztos, Györgyi Kálmán 1957-ben érettségizett Budapesten. Két évig „helyhiány miatt” nem vették fel az ELTE Állam- és Jogtudományi Karára, harmadszorra azonban igen; 1964-ben summa cum laude avatták doktorrá. A büntetőjogi tanszéken oktatott, 1980-ban kandidátusi címet szerzett, majd docens lett, és 1989-ben dékánná választották a budapesti jogi karon. 1990-ben legfőbb ügyészé választotta az Országgyűlés, a hat év lejárta után újraválasztották, 2000-ben azonban lemondott. Ettől kezdve az Igazságügyi Minisztérium miniszteri biztosa. Elnökségi tagja a Magyar Jogász Egyletnek, a Nemzetközi Büntetőjogi Társaságnak, szerkesztőbizottsági tagja a Magyar Jog című folyóiratnak, a Büntetőjogi Kodifikáció című periodikának pedig szerkesztőbizottsági elnöke. A nagy tekintélyű jogtudóst pályájáról kérdeztük.

– Hatgyermekes orvos fia; honnan a jogi indíttatás? Mi vitte a pályára?

– A család történetében kutatva dédapámig jutottam: Zsabokrszky Ferenc – nekünk, gyerekeknek: „a pécsi ópapa” – a pécsi ítélőtábla elnöke volt. Girgl nagyapám festő volt, méghozzá jó festő. A magyar biedermeier portréfestészetnek két igazán becses darabja van, az egyik Bittó Istvánné arcképe Barabás Miklóstól, a másik pedig Deák Szidónia arcképe – ez a nagypapa műve. A Girgl név magyarosodott később Györgyire, de a gyökereket nem felejttem: a magyarországi németek összejöveteleire a mai napig évente eljárrok. Apám röntgen- és belgyógyász szakorvos volt, és éveken át dupla műszakot teljesített, hogy minket eltartson. A hat gyerek közül én vagyok az „Öcsi”: ötödikként születtem, tehát majdnem legkisebbnek.

– Akkoriban mit felelt volna arra a kérdésre: „Mi leszel, ha nagy leszel?”

– Szerencsém volt, mert sok kiváló tanárom egyénisége hatott rám. Már a Marczibányi téri fiúiskolában találkoztam egy nagyszerű személyiséggel: Farkas Mártonnal, aki történelmet tanított. Akkoriban az volt a vágyam, hogy majd egyszer olyan tanár legyek, aki nagy

megjelentő erővel tudja előadni a történelmet. Később azonban, már a középiskolában másképp döntöttem, pontosan tudtam, hogy jogász szeretnék lenni.

– Zöld útja volt?

– Nem egészen. Két évig nem vettem fel, az indoklás szerint „helyhiány miatt”. Aztán harmadjára megkaptam a számomra azóta is igen becses papírt: az értesítést arról, hogy felvettek, Kádár Miklós professzor, a kari dékán aláírásával. Ez nagyon boldoggá tett, szorgalmas voltam az egyetemen, és az érdeklődésem korán a büntetőjog felé fordult. Mint mondtam, mindig is vonzódtam a nagy tanáregyéniségekhez, és közéjük tartozott Kádár Miklós, a büntetőjog professzora, aki – nem túlzás – életre szóló hatást tett rám, nagyon tetszett az előadói stílusa is. Az idén lenne száz éves, ez alkalommal emlékülést tartunk, ahol összejövünk majd, régi munkatársai. Ezt szép gesztusnak tartom. A másik nagy tanáregyéniség Békés Imre – ma már professor emeritus – volt, aki káprázatos előadásokon dobogtatta a lány- és a szakmai szíveket. Sokat helyettesítette Kádár professzort, ő volt a diákkör vezető tanára is. Jó diákkör volt, és érdekességként megjegyzem, hogy Valki László vezette, akinek az érdeklődése azóta másfelé kanyarodott: ma a nemzetközi jog elismert professzora. Az egyetem után Kádár professzor odavett a tanszékre gyakoroltnak, majd tanársegédnek. Ez nagy dolognak számított. Sok órát tartottam, évfolyam- és szakdolgozatokat bíráltam el, patronáltam a diákkört.

– Akkoriban nehéz volt nyugatra jutni, nemzetközi kapcsolatokat építeni. Önnek sikerült?

– Szerencsémre igen: az első utam 1967-ben Pescarába vezetett, ahol az összehasonlító nemzetközi jogi fakultáson sok fiatal jogász jött össze Európa keleti és nyugati feléből. 1969-ben elnyertem egy egyéves német ösztöndíjat a freiburgi Max Planck Intézetbe. Boldog év volt. Rengeteget jártuk a Fekete erdőt, a hegyeket: most is látom behunytt szemmel. Életre szóló élményt adott. Azzal is tisztában voltam: milyen nagy dolog volt, hogy utazhattam. Hans Heinrich Jescheck professzor – akit akkor ismertem meg – azóta minden kötetét dedikálta nekem, ez nagy megtiszteltetés számomra. A német mellett orosz nyelvtudásomat is használhattam a leningrádi egyetemen. Itthon a büntető eljárásjog két professzora: Kratochwill Ferenc és Király Tibor is nagy hatást tett rám. Hat éven át dékánhelyettes voltam, Pozsgay minisztersége idején – ekkor a minisztériumban dolgozott Bihari Mihály mai alkotmánybíró is –, ez volt az oktatási reformok kora. 1989-ben aztán megválasztottak dékánnak.

– Miért hangsúlyozza a választás szót?

– Mert jelentős. 1948 óta ugyanis ez volt az első dékánválasztás az egyetemen. Kell-e mondanom, mekkora örömet és büszkeséget jelentett ez? Arra is büszke vagyok, hogy részt vehettem a jogi felsőoktatás átalakításában, átállításában. Ez egy év alatt ment végbe, és az volt a lényege, hogy a marxizmus helyét szakmai tárgyak vették át. Ugyancsak 1989-ben lettem a jogi karon „az év oktatója”.

– Azt hinné az ember, hogy innen már nincs is tovább fölfelé, de az Ön esetében tudjuk, hogy volt folytatás.

– Igen, és nem is akármilyen. 1990-ben Kutrucz Katalin keresett meg: Antall József szeretné, ha én lennék a legfőbb ügyész. Ez azért lepett meg, mert sohasem voltam gyakorlati jogalkalmazó, ezért próbáltam magam helyett kiváló kollégákat javasolni, de kiderült, hogy éppen szakmai múltam miatt esett rám a választás. Így aztán egy napi gondolkodási időt kértem, megbeszéltem a dolgot Békés Imrével, a feleségemmel, akkor kilencéves fiammal. Ahogy az már lenni szokott, mindhárman lebeszéltek, én pedig másnap elvállaltam. Azt hiszem, nem tettem rosszul a dolgomat, mert a hat év lejárta után nagy többséggel újraválasztottak. Az eseményen jelen volt osztrák kollégám, a bécsi generál-prokurátor is, aki el volt bővölve az ünneptől a Parlament csodálatos épületében, amelyhez képest az angol alsóház olyan, mint egy istálló, de a többi európai parlamenti épület között is alig találni párját.

– Érthető az akkori meghatottsága. 2000-ben mégis lemondott, úgy hogy annak indokát sem adta.

– Már az első ciklus végén úgy éreztem, hogy elég volt, ideje abbahagyni. Csakhogy az ember gyenge. Horn miniszterelnök egy személyes beszélgetésen azt mondta: szívesen látna továbbra is ebben a székben. Antall után Horn: ez is azt bizonyította számomra: sikerült elérni, hogy az ügyészség, a politikán felülemelkedve, nagy tekintélyt szerezzen magának.

– Mára a közmegítélés mintha másképp vélekedne az ügyészségről, amelynek első embere, Polt Péter, az Ön egyetemi oktatókollégája, volt szobatársa. Minek tulajdonítja a szervezet tekintélyének csorbulását?

– Alapvetően annak, hogy elmaradt az ügyészségi reform, amelynek eredményeképpen a szervezet a kormány alá került volna. Megítélésem szerint, mivel a legfőbb ügyész nemcsak közszereplő, hanem politikai szereplő is – hiszen az Országgyűlésben interpellálható, és kérdést lehet intézni hozzá –, az ő tevékenységéért az igazságügyi miniszternek kell viselnie a politikai felelősséget. Egy miniszternek ugyanis politikai létjoga van, mert párt, illetve koalíciós pártok áll-

nak mögötte. Ezért szerintem rossz az Alkotmánybíróság ide vonatkozó határozata, mert az európai gyakorlatban alig előforduló, amúgy is képtelen közjogi szerkezetet tovább rontotta, megállapítva, hogy a legfőbb ügyész tulajdonképpen nem tartozik felelősséggel. Sok európai országot ismerünk, amelyben az ügyészség a kormány alatt működik. Szerintem nálunk ennek a hiánya az alapvető oka annak, hogy mára válságos helyzet alakult ki az ügyészség körül, és ez egyáltalán nem szerencsés.

– *E fontos kitérő után térjünk vissza az Ön személyes pályájához. Tehát: maradt a második ciklusra is, bár ekkorra már egy kicsit „mehtnékje” volt.*

– Így van. Azért vállaltam, mert nagy kihívásnak éreztem, hogy részt vehetek a jogállami forradalom megvalósításában. A kilenc év alatt egyetlen egyszer, 1999-ben arra is sor került, hogy beszámolhattam az Országgyűlésnek addigi tevékenységünkről. Ezt a beszámolót a karzaton minden megyei főügyész végighallgatta, a képviselőknek pedig a 96,4 százaléka fogadta el. Ennyi ember, azt hiszem, nem tévedhet egyszerre. Nagy elismerése volt ez a munkámnak. 2000-ben mégis annyira felgyűltek a „nemszeretem” ügyek, hogy úgy éreztem, máris tovább maradtam, mint eredetileg akartam. Távozásmról én vagyok a legrosszabb véleménnyel.

– *Miért?*

– Helyes volt, hogy tartottam magam ahhoz, hogy aki lemond, utána ne beszéljen. Az viszont már nem volt helyes, hogy úgy távoztam, mintha a Legfőbb Ügyészség egyszemélyes vállalkozás lett volna. Pedig egyáltalán nem az, és nem süllyedő hajót, hanem jól funkcionáló szervezetet hagytam magam mögött.

– *Ez 2000. május 15-én történt, és 16-án Ön már az Igazságügyi Minisztériumban dolgozott, mint ahogyan azóta is: az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjáért felelős miniszteri biztosként. Mi az Ön feladata?*

– Az új Büntető Törvénykönyv előkészítésének koordinálása, a kodifikációs bizottság munkájának szervezése, a kódex kidolgozásában közreműködők munkájának összehangolása. Gondoskodnom kell a határidők betartásáról is, az egész munka pedig a miniszter irányításával történik.

– *Hogyan halad a munka?*

– Ezzel egy kicsit elégedetlen vagyok, úgy ítélem meg, hogy a kodifikáció nem olyan tempóban halad, mint kellene. Mentségemre mondom, hogy itt, a minisztériumban sok más feladatom is volt és van menet közben. A munka mára azért már szépen körvonalazó-

dik: elkészült két általános rész, továbbá ki vannak dolgozva olyan fejezetek, mint az állam elleni bűncselekmények, a nemi erőszak, a közlekedési bűncselekmények és a korrupciós bűncselekmények fejezete. Elkészült az izgatásra vonatkozó szabályozás is, amely nem állta ki az alkotmánybírói próbát. Úgy is mondták, hogy megbukott az Alkotmánybíróság előtt, holott az én véleményem szerint ebben az esetben az Alkotmánybíróság az, amely megbukott. A jogalkotó megtette, amit tehetett: létrehozta a független grémiumokat, köztük az Alkotmánybíróságot, ettől a ponttól kezdve azonban már az Alkotmánybíróság felelős azért, hogy milyen határozatokat hoz. Kodifikációs szempontból teljesen rendben lévő törvény született.

(2004. október)

– Változatlanul az Igazságügyi Minisztériumban dolgozom miniszteri biztosként, és feladatköröm az új Btk. előkészítéséhez kapcsolódik.

Az új Btk. előkészítése lendületet adott a hazai büntetőjog-tudomány művelésének. A Büntetőjogi Kodifikáció című folyóiratnak 16 száma jelent meg, igazán kiváló tanulmányokkal. Három tervezet is készült a Büntető Törvénykönyv általános részének szövegére, és számos tanulmány foglalkozott kodifikációs kérdésekkel. Az elért eredmények azonban elmaradtak mind a lehetőségektől, mind az igazságügyi tárca elvárásaitól.

Jelentős eseménynek tekintem, hogy kineveztek az Európai Csalás Elleni Hivatal Felügyelő Bizottsága tagjának. Az ismert dolog, hogy 1999 óta működik ez a hivatal, ismertebb nevén OLAF (Office de Lutte Antifraud), amely vizsgálatokat végez a csalások, a korrupció és az Európai Unió pénzügyi érdekeit károsító minden más jogellenes cselekmény leleplezése, valamint az unió rendelkezéseinek bármilyen megsértése elleni küzdelem fokozása céljából. Az OLAF-hoz kapcsolódik az említett felügyelő bizottság tevékenysége, amelynek feladata – a hivatal vizsgálati tevékenységének rendszeres és folyamatos ellenőrzésével – a hivatal függetlenségének a biztosítása. A felügyelő bizottságnak öt tagja van, rajtam kívül egy angol és egy német hölgy, valamint egy svéd és egy spanyol úr. A tisztség rangját az is jelzi, hogy a bizottság tagjait az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság kölcsönös egyetértésben nevezi ki, három évre.

Ez egészen új feladatot jelent számomra, de nem jár folyamatos külföldi tartózkodással, havonta egy alkalommal kell Brüsszelbe utaznom. Várakozással tekintek erre a tevékenységre.

Terveim az új Btk. előkészítésében való közreműködéshez és az új brüsszeli feladathoz kapcsolódnak. Jó esély van arra, hogy egy jó büntető törvénykönyv-tervezet készüljön el. A brüsszeli feladatokba pedig bele kell tanulnom.

Szakmai pályám nagy ajándékának tekintem, hogy Magyarországon egy nagyon fontos és eseménydús történelmi időszakban, az alkotmányos jogállam felépítése idején, az igazságszolgáltatás egyik vezető tisztségét tölthettem be. Büszkeséggel töltött el, hogy kiváló jogászokkal és kiváló jellemű emberekkel dolgozhattam együtt. A bennünket követő generációnak más jellegű feladatokat kell megoldania. A jogállam olyan képződmény, amely folyamatos ápolást és karbantartást igényel.